

Sosiaalialan kehittämishankkeen 2004-2007 Etelä-Suomen alueen johtoryhmä

Osallistujat

Varsinaiset jäsenet

- (X) Salminen Jukka, sosiaali- ja terveysjohtaja, pj, Järvenpää
- (X) Aarva Kim, sosiaalikeskuksen johtaja, Helsinki
- ( ) Luukkonen Aino-Maija, perusturvajohtaja, Lohja
- (X) Lindroos Auli, sosiaalijohtaja, Pohja
- ( ) Remes Marja-Leena, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, Espoo, varapj
- (X) Liimatainen Ville, aluejohtaja, Vantaa
- (X) Tikkanen Ulla, sosiaali- ja terveysjohtaja, Kauniainen
- (X) Haapola Leena, koulutusohjelmavastaava, Lahden AMK
- ( ) Rauhala Pirkko-Liisa, yliopiston lehtori, HY/yhteiskuntapolitiikan laitos
- ( ) Ojala Mikko, professori, Helsingin yliopisto
- (X) Matikka Leena, tutkimusjohtaja, Kehitysvammaliitto
- (X) Kirmanen Leena, lääninsosiaalitarkastaja, Etelä-Suomen lääninhallitus
- ( ) Mononen Kirsi, hallintojohtaja, Uudenmaan liitto
- (X) Nyholm Per-Stefan, edunvalvontapäällikkö, Itä-Uudenmaan liitto
- (X) Simola Jaana, erityisasiantuntija, Päijät-Hämeen liitto
- (X) Andersson Maria, sosiaalityön johtaja, Porvoo
- (X) Laapio-Knuutila Heli, perusturvajoht., Hartola
- ( ) Kajaste Risto, sosiaalipäällikkö, Lahti
- ( ) Paqvalin Rolf, kaupunginjohtaja, Kerava
- ( ) Alanko Urpo, apulaiskaupunginjoht., Vantaa
- (X) Huldén Seppo, kunnanjohtaja, Kärkölä
- ( ) Jaakkola Heikki, kunnanjohtaja, Padasjoki

Väärälä Reijo, STM
Marjamäki Pirjo, STM
Kettunen Aija, DIAK
Hiltunen Päivi, Hollola

Varajäsenet

- Herola Mervi, palvelualuepäällikkö, Nurmijärvi
- Bergman Eija, kehittämispäällikkö, Hki
- Pajunen Eija-Riitta, perusturvajohtaja, Vihti
- Sannholm Göran, sosiaalijohtaja, Hanko
- Tossavainen Titta, päivähoitopalvelujen johtaja, Espoo
- (X) Siikander Satu, kehittämispääll., Vantaa
- Kaikkonen Taru, sosiaalipalvelupäällikkö, Kauniainen
- Rinta Eija, koulutusala johtaja, Laurea AMK
- Satka Mirja, professori, HY/yhteiskuntapolitiikan laitos
- Hytönen Juhani, professori, Helsingin yliop.
- Tourunen Jouni, tutkimussihteeri, Järvenpään sosiaalisairaala
- Hynninen-Joensivu Eija, ylitarkastaja, Etelä-Suomen lääninhallitus
- Joutsenlahti Juhani, tutkija, Uudenmaan liitto
- Tikkanen Ilmi, kehittämispäällikkö, Itä-Uudenmaan liitto
- Hertsi Juha, aluekehityspäällikkö, Päijät-Hämeen liitto
- Björkas Ann-Louise, sektoripääll., Loviisa
- Nykänen Päivi, perusturvajoht., Sysmä
- Forsberg Mika, sosiaalijohtaja, Asikkala

Nousiainen Kirsi, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus
 Veistilä Minna, Verso
 Jungner Auli, Verso
 Salmi Merja, Sosiaalitalo Oy
 Riukka Marja, Sosiaalitalo Oy

Aika: 3.9.2004 klo 9.00-15.20
 Paikka: Tietoportti, Saimaankatu 11, Lahti

1. Työkokouksen avaus

Puheenjohtaja Jukka Salminen avasi kokouksen ja toivotti osallistujat tervetulleiksi Etelä-Suomen aluejohtoryhmän laajennettuun työkokoukseen. Jukka Salminen kväi lyhyesti läpi alueellisen johtoryhmän tehtävät ja tavoitteet.

2. Sosiaalialan kehittämisen painotuksia tulevaisuudessa Reijo Väärälä, apulaisosastopäällikkö, STM

Reijo Väärälä avasi Sosiaalialan kehittämishankkeen kokonaisuutta ja sitä ohjaavaa taustaaajatus. Sosiaalisella kehittämishankkeella on valtakunnallinen kehys ja perspektiivi, hankkeen kohteena on koko väestöstä. Kehittämissjärjestelmään ei kaivata lisää toisistaan irrallaan olevia projekteja, vaan pyrkimys on kehittää ja parantaa perusjärjestelmää ja etsiä alueita, joissa muutosta tarvitaan.

Sosiaalialan kehittämiseen liittyvät haasteet ja Sosiaalialan kehittämishankkeen ideat:

- Valmistautuminen väestömuutoksista johtuviin haasteisiin
  - ikääntyminen
  - työvoimakysymykset
- Palvelujen saatavuuden turvaaminen koko maassa
  - alueellinen tasa-arvo
  - palvelujen oikea kohdentaminen
  - palveluun pääsy (vrt. hoitotakuu)
- Sosiaalipalvelujärjestelmän rakentaminen ja toimintatapojen modernisointi mm. työ- ja toimintakyvyn kehittämiseksi
  - vain aktiivinen järjestelmä voi tukea omatoimisuutta ja aktivoitumista
- Järjestelmän rationalisointi
  - kustannussäästöt mm. yhteistyöllä ja oikealla työnjaolla
  - toimintojen joustavoittaminen
- Pitkän tähtäyksen kehittämisen varmistaminen
  - kansallinen linja sosiaalihuollon kehittämiseksi (Hyvinvointi 2015 -ohjelma)
- Hankkeen rahoitus
  - valtionavustukset tänä vuonna 12,3 milj. €
  - ensi vuonna lisäystä n. 6 milj. €
  - (SoKe vuonna 2005 19,43 m€)
- Palvelujen saannin ja laadun turvaaminen kokonaisuus
  - toimenpideohjelmaan otetaan lisää niitä kehittämisen alueita, joissa ilmenee kehittämisen tarvetta
  - prosessin täsmentäminen
  - sosiaalipalvelurakenteen ja toimintojen kehittäminen tärkeää
  - esim. Hyvät käytännöt –ohjelma Stakesin kanssa

- tavoitteena sosiaalipäivystysjärjestelmän luominen koko maahan v. 2006 mennessä
  - tietotekniikan käytön edistäminen sosiaalihuollossa (yksi painoalue rahoituksen tukemiseen/STM)
  - perhekeskus-hankekokonaisuus keskeinen panostamisen kohde lähivuosina
  - lastensuojelun kehittämisohjelma
  - omaishoitokysymys, mm. palvelusetelit (Elli Aaltosen selvitys)
  - omaishoidon kehittäminen (yhteenvedo lausunnoista tehty)
  - vammaispalvelujen kehittäminen
- Henkilöstökysymykset
    - täydennyskoulutusvelvoite budjettilakina syksyllä käsittelyssä
    - systemaattinen johdon koulutus terveydenhoitoalalla
    - sosiaalialan kelpoisuuslaki menossa eduskunnan käsittelyyn
    - pitkän ajan henkilöstöstrategia työmarkkinaosapuolien kanssa työn alla

3. Sosiaalialan kehittämishanke: valtakunnalliset linjaukset ja tilanne **Pirjo Marjamäki, erikoistutkija, STM**

Pirjo Marjamäki selvitti sosiaalialan kehittämishankkeen rahoitusta ja sen suuntaamista.

- Rahoitus, painopistealueet
  - Rahoituksen ja rahoituksen suuntaamisen painopisteistä on juuri päätetty
  - Pitkäjänteisyyttä haetaan kuntien kannalta hallinnollisesti yksinkertaisella järjestelmällä
  - Porkkanarahamalli: tiettyjen kriteerien täytyminen edellytyksenä ministeriön tuelle
  - Raha kohdistetaan kehittämishankkeisiin, ei perustamishankkeisiin
  - Kehittämishankkeen rahoitus v. 2005:
    - STM 6 milj. € (haku helmikuun loppuun mennessä)
    - lääninhallitukset 13,43 milj. € (haku joulukuun loppuun mennessä)
  - STM:n rahoituspäätöksillä tuetaan valtakunnallisesti eteneviä hankkeita, joilla kannustetaan kuntia yhteistyöhön → tavoitteena ovat pysyvät rakenteiden muutokset
  - Rahoitusta suunnitellaan kehitettäväksi siten, että kehittämishankkeissa valtion osuus olisi 80 % ja kuntien 20 %. Hankekokonaisuuksiin ei enää sisällytettäisi nk. laskennallisia kustannuksia.
  - STM:n painoalueet v. 2005 (alustava suunnitelma):
    - palvelujen tuottaminen seudullisesti (mm. kehittämissyksiköt)
    - tietoteknologiahankkeet
    - perheiden palvelut (mm. perhekeskus-hankkeet)
    - lasten psykososiaaliset palvelut
  - lääninhallituksien myöntämien hankerahoitusten painoalueet vuodelle 2005 on pääosin samat kuin vuodelle 2004 myönnettyjen hankerahoitusten painotukset (vuoden 2004 voimavara-asetus, josta pois STM:n painopistealueet)
- Kehittämishankerahoituksen myöntämisen kriteerit:
  - kiinteä yhteys kunnalliseen palvelujärjestelmään
  - kehittämishankkeen vaikuttavuus ja laaja-alaisuus
  - pysyvän parannuksen aikaansaaminen palvelujärjestelmissä
  - seutukunnallinen laajuus tai useiden kuntien yhteistyö
  - hankkeella pyritään lähipalvelujen ja asukkaiden omatoimisuuden kehittämiseen
  - (valmisteilla on myös kehittämistoiminta-asetus, joka on voimassa hallituskauden)
- Hankehallinnon muutokset

- lavennetaan kuntayhtymä-käsitettä koskemaan myös muita kuin sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymiä
- kehittämishankerahoitusta hakevan opas on valmisteilla ja on käytettävissä lokakuun alkupuolella.

4. Sosiaalialan kehittämisen tarpeita Etelä-Suomessa Leena Kirmanen, tulosjohtaja, lääninsosiaalitarkastaja, Etelä-Suomen lääninhallitus

Leena Kirmanen nosti esiin Etelä-Suomen kehittämisen tarpeita kahden lääninhallituksen tekemän selvityksen pohjalta (Selvitys sosiaaliasiamestoinnasta v. 2003, Peruspalvelujen arviointi/lasten ja perhepalvelut)

- Näiden selvitysten perusteella kehittämisen painopistealueiksi nousee
  - sosiaalityön kysymykset
  - lasten perusoikeuksien toteutuminen
- Sosiaaliasiamestyo Etelä-Suomen läänissä 2003 (raportti saatavissa lääninhallituksen sivuilta)
  - sosiaaliasiamestien työ painottui toimeentuloasioiden käsittelyyn, tiedottamiseen ja neuvontaan
  - asiakkaiden neuvonnan ja ohjauksen tarve suurta
  - hoito- ja palvelusuunnitelmia tulisi tehdä ja päivittää nykyistä enemmän
  - sosiaalipäivystys on vasta alle puolessa kunnista, vuoteen 2007 mennessä oltava kaikissa kunnissa
  - ennaltaehkäisevä sosiaalityö tulisi nostaa painopistealueeksi
  - sosiaalisen luototuksen käyttöönotolle on tarvetta
  - henkilöstö- ja työaikaresursseihin kiinnitettävä huomiota
  - asumisen ja edunvalvonnan problematiikka
  - perusoikeuksiin liittyvän ajattelun syventämisen tarve ja soveltamisvalmiuksien parantaminen
- Peruspalvelujen arviointi (lapsiperheet) (saatavana lääninhallituksen kotisivuilta)
  - ennaltaehkäisevät palvelut sekä tukipalvelut isoin haaste
  - lapsiperheiden suhteellinen osuus on vähentynyt, mutta lastensuojelun tukitoimet ovat lisääntyneet, myös huostaan otettujen lasten määrä on kasvanut
  - toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus on vähentynyt huomattavasti
  - lapsiperheiden kotipalvelu on palveluna kunnissa on lähes kadonnut

5. Sosiaalitaloustiede ja sosiaalialan kehittämisen tarpeet ja linjaukset Aija Kettunen, ma. tutkimusjohtaja, DIAK / sosiaalitalouden tutkimuskeskus

Aija Kettunen selvitti sosiaalitaloustieteen käsitettä, tutkimusalaa ja erilaisia näkökulmia avata sosiaalialan/sosiaalipalvelujen taloudellisia kysymyksiä.

Sosiaalipalvelujen tuottamisen näkökulmia

- taloudelliset perusteet
- eettiset perusteet
- kun käytössä on niukat resurssit ja on saatava paljon aikaan, on toimittava tehokkaasti
- keskeistä onkin pohtia sitä, mihin pitäisi panostaa em. perusteilla
- Sosiaalipalveluja tuottamalla säästetään
  - takaa kaikille tietyn hyvinvoinnin, toimeentulon ja turvallisuuden, mutta myös vähentää tulevia ongelmia ja kustannuksia
  - lisää hyvinvointia, työkykyä ja tuloja
  - priorisointi: mistä eniten /paljon säästöjä, tuottoja ja tasa-arvoista hyvinvointia

- Milloin ja missä säästöt ja tuotot konkretisoituvat
  - ei välttämättä omassa kunnassa, vaan omassa kunnassa tekemättä jätetty työ konkretisoituu ehkä naapurikunnassa, toisaalta naapurissa tehty työ voi säästää meillä
  - säästöt/tulokset saattavat toteutua vasta pitkän ajan kuluttua
  - Onko kustannusvastuussa oleva kunta liian pieni alue/seudullinen yhteistyö?
  - Onko intressiä säästää naapurille?
  - Niukoilla resursseilla mahdollisimman paljon tulevia säästöjä ja tasa-arvoista hyvinvointia – tehokkuutta?
  - Myös sosiaalialan tehtävissä toimivien tietoisuus niukoista resursseista on eettisesti oikein.
  - Mitä kehittämistyöllä tavoitellaan, mitä maksaa ja mitä saadaan aikaan – kustannukset sekä vaikutukset.
- Miten lisätään tehokkuutta?
  - palveluprosesseihin/-kokonaisuuksiin perustuva yhteistyö: sektorit, seudut
  - toimintatavat, rakenteet, osaaminen, työolot
  - kilpailulla tehokkuutta, harkintaa, kilpailuttamis- ja sopimusosaamista
  - vaihtoehdot palveluille: tuet yksilöille (järjestöille)

6. Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisen erityispiirteitä Etelä-Suomessa

Sosiaalialan kehittämisen tarpeita ja linjauksien eri näkökulmia Etelä-Suomessa valotettiin kolmen kunnan edustajien alustusten pohjalta.

Päivi Hiltunen, sosiaalijohtaja, Hollolan kunta

- Verson alueen painopisteet
  - ikääntyvä väestö
  - lapsiperheet, lapset
- Eroja kuntien välillä
  - muuttovoitto-/muuttotappiokuntia
  - ikärakenne
  - kuntakoko
  - kaupunkimaisuus/maaseutumaisuus
  - tiivis/väljä yhdyskuntarakenne
- Yhteistä kuntien välillä
  - taloudellinen tilanne huono
  - korkea työttömyysaste
  - edullisesti tuotetut palvelut
- Näkökohtia hankkeen kannalta
  - ei päällekkäistä toimintaa
  - Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin budjetissa 2005 kuntaosuuksien rahoitusta 0,5 milj. €
  - viiden kunnan palvelustrategiat työn alla
  - laadittu seutustrategia (henkilöstöpolitiikka, laadunhallinta, kustannuslaskenta, palvelutason kriteerit, tietojärjestelmien yhdistäminen), terveydenhuolto keskeinen
  - tarkoitus perustaa sosiaalipalvelujen seutukehittäjä

Satu Siikander, kehittämisspällikkö, Vantaan kaupunki

- Pääkaupunkiseudun erityispiirteet

- suurkaupunkiympäristö
- palvelujärjestelmä olemassa
- uusien työmenetelmien ja verkostojen kehittäminen
- seudullisuus ei voi olla itse tarkoitus
- alueellisten kehittämissyksiköiden organisointi
- Henkilöstö
  - supistuva henkilöstömäärä
  - saatavuuden turvaaminen
  - osaamisen, kehittämissinon ja työkyvyn turvaaminen
- Lapset, nuoret
  - lastensuojelun nykyinen rakenne ei voi jatkua, kustannukset kasvavat, tarvitaan varhaista puuttumista, ennaltaehkäisevää toimintaa
  - monikulttuurisuuskyky tulisi ottaa erityisesti kehitettäväksi varhaiskasvatuksessa
- Vanhuspalvelut
  - medikalisoituminen nähty vaarana
  - omatoimisuutta ja itsenäistä selviytymistä tuetaan
- Asunnottomuus
  - pääkaupunkiseudulla yhteistyötä eri asumismuotojen turvaamiseksi

Auli Lindroos, sosiaalijohtaja, Pohjan kunta

- avohuollon tasausrahastoon liittyvä epätasapaino
- väestö ikääntyy
- heikko kuntatalous
- alhainen syntyvyys
- väestö pienenee
- Erityispiirteitä Länsi-Uudellamaalla
  - kolme 5000 asukkaan, kaksi 10000 asukkaan ja yksi 15000 asukkaan kuntaa. Alueella ei ole selkeää keskuskuntaa
  - seudullinen yhteistyö alkuvaiheessa, yhteistyön tekemisen meininki vielä ohutta
  - kaksikielisyys
  - kolmannen sektorin yksityisiä toimijoita vähän
- Tulevaisuuden kehitys
  - Polyfonet-työryhmä (1999)/ lasten ja nuorten psykososiaalisten palvelujen kehittämisessä saanut aikaan monta hyvää asiaa, lastensuojelun seutukehittäjä jatkaa työtä tästä syksystä alkaen
  - sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva selvitys (kuusi kuntaa) valmistumassa, tullaan tekemään vuosittain
  - painopisteenä lasten ja nuorten palvelut, etenkin sosiaalipäivystyksen aikaansaaminen
  - perhekeskus-malli hyvässä vauhdissa
  - päihdehuoltopalvelujen kehittäminen tärkeää
  - Helsingin läheisyys aiheuttaa väestön siirtymistä paremmin palkattuihin tehtäviin

7. Sosiaalialan kehittämisen painopistealueiden linjauksia ja sosiaalialan kehittämishanke Etelä-Suomessa

Sosiaalialan osaamiskeskusten johtajien yhteenvetoa

Kirsi Nousiainen, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus

- Pääkaupunkiseudun erityisyys ja sosiaalialan kehittämishanke
- kehittämishankkeeseen liittyvät toimintaohjelmat rakenteilla
- kartoitus seudun kuntien hankkeista
- palvelujen saaminen ja laadun turvaaminen
- palvelurakenteen ja toimintojen kehittäminen
- henkilöstön saanti, osaamisen ja työolojen kehittäminen
- muutokset sosiaalisessa ja alueellisessa eriytyemisessä ja väestörakenteessa
- vanhusväestön kasvu
- asunnottomuuden monimuotoisuus
- pitkäaikaistyöttömyyden luoma syrjäytymiskehitys
- lapsiperheiden ja lasten vaikeudet; maahanmuuttajakysymykset
- pysyvät käytännöt, tehokkuuden ja vaikuttavuuden näkökulma, monialaisuus, monitieteisyys

Merja Salmi, Sosiaalitaito Oy

- toimintaohjelman sisältöjä kokonaisuuksia on työstetty koko vuoden ja työtä jatketaan etsien lähivuosien kehittämisen painopistealueita seudullisesti ja koko Länsi- ja Keski-Uudenmaan alueella. Lisäksi pyritään löytämään sopivia yhdistettäviä kokonaisuuksia ja resurssien yhdistämistä.
- alueella toimii säännöllisesti kolme seudullista forumia (seudulliset sosiaali- ja terveysjohdon kokoukset) sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijatyöryhmä, jotka olleet toimintaohjelman valmisteluelimiä
- Alueella esille nousseet teemat (yhdisteltynä kolmelta seudulta)
- sosiaalipäivystysjärjestelmä (lastensuojelun kriisipäivystys, sosiaalityö poliisissa, sosiaalipäivystys)
- lastensuojelun kysymykset laaja-alaisesti (sekä palvelut että toimintatavat): lastensuojelun kehittämisohjelma
- varhaiskasvatus (painottuu erityispäivähoitoon sekä erityistyöntekijöiden saatavuuteen, pedagoginen johtajuus)
- päihdehuolto- ja mielenterveyspalvelut (seudulliset palvelujen tuottamistavat)
- perhepalvelut (mm. perhekeskus)
- sosiaalityön kehittämisohjelma (sosiaalityön keskeiset kysymykset)
- palvelujen tuotteistaminen ja kilpailuttaminen
- seudullisen hyvinvointistrategian luominen

Minna Veistilä, Verso

- miten ohjata ja suunnitella järkevää alueellista sosiaalialan kehittämistä?
- miten suunnata kehittämisen rajalliset resurssit tehokkaasti kunnissa ja seuduilla?
- miten taata riittävä turvallisuus ja hyvinvointi alueen ihmisille?
- seutukehittäjähanke Päijät-Hämeessä alkanut
- alueellisten kehittämysyksiköiden suhteen suunnitteilla ikääntyviin liittyviä projekteja
- hyvinvointineuvola-hanke menossa
- hankkeistamismahdollisuudet varhaiskasvatuksessa melko pienet

Auli Jungner, Verso

- Itä-Uudenmaan toimintaohjelman painopisteet ovat lastensuojelu ja päihdehuolto

Alustusten pohjalta käytiin keskustelua kehittämishaasteiden painopistealueista ja linjauksista. Keskustelussa todettiin, että linjaukset ovat pitkälti seutukohtaisia ja koko Etelä-Suomea kattava yhteinen linjaus on vaikeaa, eikä sitä siten ole ehkä tarkoituksenmukaista tehdä.

8. Muut asiat

Pirjo Marjamäeltä saadun kannanoton perusteella todettiin, että sosiaalialan osaamiskeskusten (ESO) valmisteleva toimintaohjelma toimii kehittämishankkeiden rahoituksen perustana. Kunnissa/kuntayhtymissä valmisteilla olevien kehittämishankkeiden tulee siten sisältyä vuodenlopussa valmistuvaan toimintaohjelmaan.

Aluejohtoryhmän määrärahan käyttösuunnitelma

Etelä-Suomen alueellisen johtoryhmän toimintamäärärahan käyttö hyväksyttiin kokouksessa jaetun ehdotuksen mukaisesti (liite).

Matkakustannusten korvaus

Matkakustannusten korvauksissa noudatetaan valtion matkustusohjesääntöä. Leena Kirmasen mukaan oman auton käyttö tulee ehdottomasti perustella matkalaskussa sille varatussa kohdassa.

Seuraava kokous

Seuraavassa kokouksessa (Porvoossa torstaina 30.9.2004 klo 10.00-12.30) jatketaan Etelä-Suomen alueen toimintaohjelman linjauksia osaamiskeskusjohtajien valmistelun pohjalta.

Muistion kirjasi Marja Riukka